

Іванна ПАПА

кандидат історичних наук

головний бібліотекар

Бібліотеки Українського католицького університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6626-4450>

e-mail: ivannapapa@ucu.edu.ua

«ТЕКИ ШНАЙДЕРА» ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ІСТОРІЇ СЕЛА ПІДГІРЦІ НА ЛЬВІВЩИНІ (1790–1870)¹

Введено до наукового обігу та розглянуто одну з «Тек Шнайдера», присвячену с. Підгірці Золочівського р-ну Львівської обл. Зазначено, що зібрані в ній матеріали доволі різноманітні й відповідають задуму А. Шнайдера використати їх для формування енциклопедичної статті з історії населеного пункту. Відзначено, що ця стаття мала би стати частиною амбітного задуму дослідника опублікувати багатотомну Енциклопедію Галичини, де мав би бути представлений кожен найменший населений пункт.

Серед матеріалів теки виявлено оригінальні документи кінця XVIII – середини XIX ст. (польською, німецькою, латинською мовами), списки сільських мешканців і відповідно виборців до Галицького крайового сейму за 1867–1870 рр., рукописні замітки та власноручний рисунок карти місцевості, а також вирізки з газет, окремі сторінки з книжок із публікаціями про Підгірці (Підгорецький замок, підгорецький Благовіщенський монастир, літописне Пліснесько тощо). Зауважено, що всі ці матеріали супроводжують бібліографічні замітки дослідника про видання, де можна більше дізнатися на певну тему.

Констатовано, що доволі цікавими є фрагменти кошторисів підгорецького Благовіщенського монастиря за 1823–1824 рр., які, крім фінансової інформації, містять згадки про місцевих мешканців, а також мешканців м. Золочів (зокрема євреїв), де здійснювалася закупівля товарів. Спостережено, що багато уваги дослідник також приділяв інформації про природні ресурси населеного пункту (ліси, водойми і джерела, поклади корисних копалин (бурого вугілля) та порід (глини)), а також звертав увагу на різні цікавинки з місцевого життя, зокрема наявність поштової станції у першій третині XIX ст. і друкарні при замку наприкінці XVIII – на початку XIX ст.

Виснувано, що ця *miscellanea* матеріалів із теки не дає синтетичної картини повсякденного життя в досліджуваний період у розрізі одного села, однак акцентує на подіях, які без скрупульозності А. Шнайдера залишилися б непоміченими.

Ключові слова: Антоні Шнайдер, «Теки Шнайдера», Підгірці, Галичина, Підгорецький замок, Пліснесько, підгорецький Благовіщенський монастир, василіани.

¹ Матеріали до статті зібрано під час участі у Programie Stypendialnym Rządu RP dla Młodych Naukowców (вересень 2014 р. – липень 2015 р.).

Антоні Юліан Шнайдер (Antoni Julian Schneider) (12.06.1825–25.02.1880) – краєзнавець, колекціонер, енциклопедист. Завдяки самоосвіті, наполегливості та працелюбності він перетворив своє захоплення давниною на справу життя, яке трагічно обірвалося. Веслав Беньковскі (Wiesław Bieńkowski) в біографічній статті синтезує основні віхи життя та діяльності Антоні Шнайдера (Bieńkowski, 1994, s. 571–573). Значна частина архівних матеріалів досить добре збереглася у Львові (ЛННБУ-2) та Кракові (ANK-3). Це сприяло появі низки досліджень польських й українських істориків, які почали з'являтися ще від початку XX ст. (Charewiczowa, 1938a; Charewiczowa, 1938b, s. 73–76; Дашкевич, 2016, с. 273–278; Bieńkowski, 1987, s. 191–200; Думанська, Скочиляс, 1995, с. 82–86; Ісаєвич, 2001, с. 1093; Чорновол, 2004, с. 7; Puchała, 2008, с. 479–484; Dziki, 2009, s. 91–105; Булик, 2010, с. 440–453; Siemionów, 1981, с. 234–244). Діяльність Антоні Шнайдера розглянув також у дослідженні з історії Галичини американський історик Ларі Вульф (Larry Wolff), зосередивши увагу на центральній праці його життя – зборі матеріалів до Енциклопедії Галичини (Wolff, 2012, p. 231–236, 414).

Світ побачили лише два перші томи Енциклопедії Галичини – у 1871 р. і 1874 р. (Schneider, 1871; Schneider, 1874). Спершу відгуки були позитивні, однак згодом професійні історики почали висловлюватися критично, апелюючи до браку відповідної кваліфікації та методології в дослідженнях (Kunasiewicz, 1871, s. 381–454; Podgórski, 1875, s. 115–118). Критика й фінансові виклики демотивували А. Шнайдера – нові томи енциклопедії так і не з'явилися. Сильвестр Дикий детально проаналізував дослідження Антоні Шнайдера в руслі розвитку краєзнавчих студій у Польщі в XIX ст. (Dziki, 2009, s. 91–105). В останній третині XIX ст. ідея великих енциклопедій була доволі актуальною, зокрема в польських академічних колах, які швидко схоплювали західноєвропейські інтелектуальні впливи. Однак А. Шнайдер і його задум випередив їх. Наприклад, стаття про Підгірці з'явилася у Географічному словнику лише 1887 р. (Lu. Dz, 1887, s. 392–398), а сам словник почали видавати 1880 р.

Майже всі матеріали, які А. Шнайдер зібрав до енциклопедії, залишилися у форматі архівних матеріалів у «Теках Шнайдера» (збереглося 1 875 од.). Кожна з них, здебільша присвячена окремому населеному пункту тогочасної Галичини, містить різні архівні матеріали (часто оригінальні документи, власноручні записи дослідника), уривки друкованих матеріалів, ілюстрації, карти. Повна назва опублікованих томів енциклопедії (*«Encyklopedia do krajoznawstwa Galicyi pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym, orograficznym, hydrograficznym, geognostycznym, etnograficznym, handlowym, przemysłowym, sfragistycznym etc.»*) вказує на типологічне різноманіття зібраних матеріалів (історичні, статистичні, топографічні, орографічні, гідрологічні, візуальні тощо). Всіх їх у 1876–1877 р. А. Шнайдер віддав Краківській академії наук в обмін на довічне фінансове утримання. Тепер вони зберігаються у Краківському національному архіві (ANK-3). Останні 3 роки життя він пробував збирати матеріали заново. Ця частина зберігається в його особовому фонді у Відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України (ЛННБУ) ім. В. Стефаника (ЛННБУ-2). Детально описав і схарактеризував ці матеріали Ярослав Дашкевич (Дашкевич, 2016, с. 273–278). Історія Підгірців та околиць у них представлена лише короткими згадками в географічних покажчиках.

Антоні Шнайдер почав збирати матеріали до Енциклопедії Галичини, ймовірно, у 1850 р. (Dziki, 2009, s. 94). Напередодні, у 1848 р., він долучився до Угорської

революції під час «Весни народів», де отримав поранення, і в 1849 р. відбув кількамісячне ув'язнення у фортеці Куфштайн (Тироль, Австрія) (Dziki, 2009, s. 94). У зв'язку з роботою, мешкав у різних містечках Львівщини (Броди, Жовква), працював рахівником при будівництві дороги Жовква–Сокаль. Дослідник особисто відвідував кожен населений пункт, про який писав, зокрема відомі місця (архітектурні, сакральні, археологічні), і збирав старі документи (Булик, 2010, с. 441). Веслав Беньковські зазначив, що він збирав матеріали до свого архіву в дуже різний спосіб: «... випрошував давні урядові акти, призначені на макулатуру, здійснював пошук у монастирських зібраннях і єврейських складах макулатури й антикваріату, у яких за свої скромні доходи купував документи, статистичні матеріали, старі періодичні видання, брошури, печатки та карти» (Bieńkowski, 1994, s. 571).

Одна з таких «Тек Шнайдера», присвячена с. Підгірці (тепер – Золочівський р-н Львівської обл.), стала предметом цього дослідження (ANK-3). Збереглася також оригінальна обгортка матеріалів із цупкого паперу, яку, ймовірно, А. Шнайдер підписав власноручно коричневим чорнилом («Podhorce Zloczów 1236»). Оригінальна нумерація теки збережена. Вона налічує 408 сторінок. Нумерація документів наскрізна, з обох сторін аркуша. Аркуші переважно не скріплені між собою, за винятком матеріалів, що мають власне прошиття (брошури, окремі розділи книжок, списки виборців, перелік картин тощо). Стан їх збереження різний – залежно від часу походження матеріалу та їхнього типу. Фінансова, майнова й офіційна документація кінця XVIII – початку XIX ст. містить низку штампів і печаток (наприклад, печатка «Gmina Podhorce», 20 лютого 1861 р. (ANK-3, s. 269) (див. дод. 1)). Мови матеріалів – польська, німецька, латинська, українська.

Мета статті – ввести матеріали з «Теки Шнайдера» до наукового обігу, здійснити їх огляд та аналіз для застосування в подальших дослідженнях, присвячених Підгірцям і їхнім історичним пам'яткам.

Достеменно невідомо, скільки разів А. Шнайдер бував у Підгірцях. Лише один із його візитів задокументований – 22 липня 1875 р. у складі чисельної делегації (до 300 осіб) II З'їзду польських природознавців і лікарів. Історію цих з'їздів у контексті гігієнічного руху в Галичині детально проаналізувала дослідниця Віра Трач (Трач, 2019, с. 21–41). Для частування великої кількості гостей бургграфії Підгорецького замку Антоній Кричинський видав 100 пляшок червоного вина (сорту *Bordeaux Czerwone Rauzan*) із замкових пивниць (Папа, 2022, с. 100–101). Підпис А. Шнайдера збережено серед учасників делегації в «Гостьовій книзі» замку (див. дод. 3) (ANK-2, s. 39). Цей захід відбувався у Львові та Підгірцях з 19 по 24 липня 1875 р. і його результати були опубліковані в підсумковому збірнику (Pamiętnik, 1878). Антоні Шнайдер згаданий у його покажчику серед численних учасників заходу як львівський літератор та археолог (Pamiętnik, 1878, s. 476). У звітних матеріалах міститься огляд виїзду делегатів у Підгірці (Pamiętnik, 1878, s. 36–44, 350). Зокрема, після обіду в супроводі оркестру відбулася екскурсія на давньоруське городище Пліснесько, поряд із Підгірцями, де виголосили доповіді д-р Юліан Черкавські (Julian Czerkawski), проф. Болеслав Барановські (Bolesław Baranowski), а українською мовою – проф. Анатоль Вахнянин (Кізченко, 2003, с. 450). Такий візит та екскурсія однозначно підсилили увагу А. Шнайдера до збору матеріалів як з історії Підгорецького замку, так і давньоруського городища Пліснеська й василіанського монастиря поблизу.

Тека, присвячена Підгірцям, містить вирізки з газет, журналів, окремі сторінки з книжок із публікаціями про село (замок, василіанський монастир, Пліснесько тощо), ілюстративний матеріал, оригінальні документи кінця XVIII – середини XIX ст., списки сільських виборців 1867–1870 рр., рукописні замітки й рисунок карти місцевості. Рисунок карти Підгірців і околиць А. Шнайдер виконав власноруч чорним чорнилом та олівцем (див. дод. 2) (ANK-3, s. 111). Позначив сусідні села, хутори, наніс об'єкти (замок, цегельня, монастир, бровар), назви лісів в околицях і систему річок та малих потічків. Також зробив короткий нарис про ці об'єкти (ANK-3, s. 111–113). Він звернув увагу на те, що оскільки село розміщене на краю Подільські височини, то через нього проходить Європейський вододіл і, відповідно, потічки з південної частини (від цегельні, монастиря та Пліснеська) належить до басейну річок Вісла і Західний Буг, а з північної (на північ від замку) – до басейну Чорного моря (ANK-3, s. 113). Наявність великої кількості місцевих топографічних назв ще раз підтверджує скрупульозність А. Шнайдера і вказує на велику кількість часу та зусиль, які він приділив, очевидно, спілкуванню з місцевими мешканцями й аналізу наявних на той час картографічних матеріалів. Цікаве порівняння топографічної інформації А. Шнайдера і з однією з оцифрованих австрійських військових карт 1861–1867 рр. (Galicia and Bucovina (1861–1864)).

«Теки Шнайдера» – також цінне джерело для висвітлення особливостей повсякденного життя та подій локального й регіонального значення на прикладі одного села в Галичині в період кінця XVIII ст. – 70-х років XIX ст. Розгляньмо детальніше зібрані матеріали та основні теми, які вони висвітлюють.

Серед матеріалів є згадки про інфраструктуру, зокрема на 28 червня 1838 р. у Підгірцях діяла поштова стація (*stacyja pocztowa*). А з 1 березня 1873 р. було продовжено маршрут щоденного поштового сполучення (*jazdy poslanca*) із Золочева, через Сасів і Підгірці аж до Бродів (вирізка з газети з оголошенням) (ANK-3, s. 272).

Також серед матеріалів міститься згадка про існування друкарні в Підгірцях та публікації на цю тему (ANK-3, s. 275). У 60-х роках XVIII ст. при замку діяла друкарня (найімовірніше, приватна Жевуских) (ANK-3, s. 275; Bandtkie, 1826, s. 59–61; Жевуські: підгорецька хроніка). Вона була створена, правдоподібно, за Вацлава Жевуського (Wacław Rzewuski) (1706–1779) (Zielińska, 1992, s. 169–180). У ній, зокрема, було надруковано панегірик із нагоди шлюбу Людвіки Марії Жевускей (Ludwika Maria Rzewuska) (1744–1816), дочки Вацлава Жевуського, з Яном Ходкевічем (Jan Chodkiewicz), старостою Жмудським (Konopczyński, 1989, s. 368–369). Шлюб відбувся 1 січня 1766 р. у Підгірцях (текст надруковано латиною з перекладом на польську мову, який зробив отець-єзуїт Гжегож Пірамовіч (Grzegorz Piramowicz)) (Carmen nuptiale, 1766, 9 s.). Згодом друкарня перейшла у власність Пйотра Піллера (Piotra Pillera) (1801–1874) і була перевезена до Львова (щонайпізніше 28 червня 1838 р.). Кілька разів у ній було відтворено в техніці літографії зображення Підгорецького замку та костелу Святого Йосифа. Антоні Шнайдер зібрав окремі сторінки з тогочасних періодичних видань, де було надруковано ці зображення (ANK-3, pl. 299, 305, 609, 662, 664–665)². До вирізок із преси він додав окремий

² Зображення відтворені на поштівках. Оцифровані варіанти поштівок розміщені на платформі Polona: <https://polona.pl/sets?searchCategory=objectSets&page=0&size=24&sort=RELEVANCE&searchLike=Piller%20Podhorce©right=false>

аркуш формату А3 з літографією замку і фільварку авторства Антоні Лянге (Antoni Lange) у друкарні Пйотра Піллера (див. дод. 4) (ANK-3, рl. 663). Цікаво, що А. Лянге відтворив на ній і мініатюрне зображення (між деревами) дерев'яної церкви Святого Михайла (XVIII ст.), яку використовували для потреб місцевого українського населення. Церква, на жаль, 2006 р. згоріла внаслідок підпалу. Серед зображень є і репродукція рисунка замку авторства Яна Матейкі (Jan Matejko) (на рисунку підпис і дата – 1871 р.) у газетній статті (Rysunki, 1872, s. 292–293, ANK-3, s. 320)³. Відомо про щонайменше два візити художника в Підгірці (липень 1871 р. і жовтень 1882 р.) та його досить приязні взаємини з тогочасним власником замку – князем Еустахієм Сангушкем (Eustachy Sanguszko) (Папа, 2019, с. 99).

Оскільки А. Шнайдер планував використати матеріали в енциклопедичній статті, то дуже ретельно зазначав вихідні дані вирізок, зображень, а також формував, за можливості, власну «хрестоматію» з доступних публікацій. Численні вирізки з газет стосуються важливих історичних пам'яток у Підгірцях, про які детальніше мовитиметься далі.

Публікацій, а також бібліографічних оглядів публікацій, що стосуються Підгорецького замку, є чимало. Варто виокремити працю Агнешки Беджицкей (Agnieszka Biedrzycka) (Biedrzycka, 2000, s. 211–213) чи бібліографічний покажчик, який уклала Оксана Максименко (Максименко, 2022). Авторка також звертала увагу на сучасний стан історіографії та досліджень (Папа, 2019, с. 94–105; Папа, 2022, с. 97–106; Пара, 2020, s. 151–186). У теці наявні вирізки з періодичних видань, зокрема тексти Станіслава Пшиленцкего (Stanisław Przyłęcki) (Przyłęcki, 1841, s. 9–33; ANK-3, s. 59–83), Ю. О. (ім'я та прізвище автора не розкриті) (ANK-3, s. 85–87)⁴. Важливо, що зазвичай ці автори писали тексти після особистих відвідин Підгорецького замку, тому в публікаціях зафіксований стан об'єкта на певний рік. Є і рукописні матеріали, наприклад, детальний перелік (інвентар) картин у замку по поверхах (кількість – 674; недатований) (ANK-3, s. 357–379). Антоні Шнайдер називає кількох малярів, які творили картини для замку: Шимона Чеховіча (Szymon Czechowicz, 1689–1775) (Rastawiecki, 1850, s. 100–124), Марціна Алтамонті (Marcin Altamonti, 1657–1745) (Rastawiecki, 1850, s. 6–12), Яна Вана де Баана (Jan Wan der Baan, 1633–1702) (Rastawiecki, 1850, s. 16–17), Гіацинта Олексіньського (Hiacynt Oleziński, Olexiński?) (Rastawiecki, 1851, s. 74; Betlej, 2018, s. 96), Єжи Радзіловського (Jerzy Radziłowski) (Rastawiecki, 1851, s. 124; Ostrowski, 2001, s. 283). Також, як і завжди, наводить інформацію про публікації, у яких можна про них почитати (ANK-3, s. 353).

Варто зауважити, що чи не найповнішу реконструкцію наявних у замку картин та їхнього розташування на основі архівних даних і вцілілих інвентарів здійснили польські історики у співпраці з українськими (Ostrowski, Petrus, 2001). Нещодавно також з'явилося дослідження Тетяни Сабодаш про життя і творчість Шимона Чеховіча (Сабодаш, 2020). Дослідниця виокремила період перебування мистця у Підгорецькому замку в 1762–1767 рр. на службі у гетьмана В. Жевуского (Сабодаш, 2020, с. 30–35). У цей час він намалював низку (107) (Жолтовський, 1983, с. 183) релігій-

³ Зображення відтворене на поштівці. Оцифрований варіант поштівки розміщений на платформі Polona: <https://polona.pl/preview/8e006d10-bc46-4b0b-ab75-6a317847fdd9>

⁴ Рік і номер газети «Слово» не вказані. Ймовірно, після 1867 р., бо в тексті як власники згадані Сангушки. Опублікований текст написаний язичієм.

них і портретних полотен, які були розміщені в «золотому», «зеленому», «дзеркальному» залах та каплиці (Сабодаш, 2020, с. 30–31). Також дослідниця згадала про образ св. Йосафата (не зберігся), який написав Ш. Чеховіч, що, згідно з інвентарями, містився в дерев'яній церкві Святого Михайла (Сабодаш, 2020, с. 35). Також Т. Сабодаш, окрім Ш. Чеховіча та Г. Олексінського, згадала інших живописців, які брали участь у декоруванні інтер'єрів замку й костелу Святого Йосифа: художника Францішка Смуґлевіча (Franciszek Smuglewicz) і монахів Ісихія Головацького, Саву Калиновича, Діонісія Головчинського (Сабодаш, 2020, с. 30).

Серед газетних вирізок також є стаття про один з екскурсійних візитів до Підгорецького замку 19 липня 1828 р. та інформація про наявність на той час «Книги гостей», у якій гість (імовірно, Станіслав Яшовскі (Stanisław Jaszowski⁵)) залишив віршований запис (ANK-3, s. 355–356)⁶ (див. дод. 6). Вцілілі на сьогодні відомі «Книги гостей» Підгорецького замку починаються з 1826 р. (ANK-1). Ця газетна вирізка вкотре підтверджує, що його відвідувачам важливо було залишити запис у цій книзі і така західноєвропейська практика фіксації відвідин відомих історичних об'єктів на 20-ті роки XIX ст. прижилася і в Східній Європі (Папа, 2019, с. 96–99).

У теці є деякі матеріали до історії підгорецького монастиря (Благовіщенського монастиря Чину святого Василя Великого), а саме окремі сторінки розділу із книжки Кароля Мілевського (Karol Milewski) (Milewski, 1848, s. 171–175), стаття прокуратора василіанських монастирів у Галичині Варлаама Компаневіча (Warlaam Kompaniewicz, 1777–1858) (Kompaniewicz, 1838, s. 27–29) (охопно з ширшим і детальнішим рукописним варіантом тексту (ANK-3, s. 31–46)). Із тексту бачимо, що Варлаам Компаневіч відвідав підгорецький Благовіщенський монастир у серпні 1810 р., а разом із ним був Гайслер Варвальтер (Heisler Varwalter) з Унева в супроводі писаря. Також містяться деякі оригінальні документи за 1823–1824 рр. – фрагменти кошторису з інформацією про рух коштів (доходи та видатки) в монастирі (ANK-3, s. 15–30, 223–224). Тут згадані імена: отця монастиря Ігнація Йоахімовіча (Ignacy Joachimowicz), вікарія Хіларі Малаша (Hilary Malasz), монахів, місцевих мешканців (швеця Єнджея Новаковського (Jędrzey Nowakowski), кравця Йозефа Гілевіча (Jozef Gilewicz), ткача Василя Контного (Wasył Kątny), теслі Василя Особи (Wasył Osoba), комерсанта Шміля Шаріпи (Szmil Szapira), помічників у монастирському господарстві (кухарки Фески Яворської (Feska Jaworska), парубка, що працював у фільварку монастирському з кіньми і волами – Івана Псогатеого (Iwan Psohaty), поденного наймита з Помор'я, який працював на монастирському фільварку й заготовляв дрова Йозефа Швайди (Jozef Szwayda), наймита Якуба Яворського (Jakub Jaworski)) та майстрів і комерсантів (єврея зі Сасова Манусія Гроскопфа (Manusij Groskopf) (торгівля сіллю), Бермана і Юзефа Бурштинів (Bierman i Jozef Bursztyn) (магазин алкоголю в м. Золочів), Ізраєля Полака (Israel Polak) (свічникар із м. Золочів), Лаби Мошковіча (Laba Moszkowicz) (рибний магазин у м. Золочів), Майєра Хьонінґа (Mayer Höning) (магазин різних товарів у м. Золочів), Лейби Бехена (Leyba Bechen) (галантерейний магазин)). Наведена інформація доволі рутинна і часто стосується закупівлі лосвих свічок, вина, биків, ремонту одягу та взуття, закупівлі різних товарів, оплати транспорту (диліжансів). Однак у комплексі вона демонструє різноманіття як національностей

⁵ Станіслав Яшовскі (1803–1842) – польський письменник, поет і журналіст.

⁶ У статті прізвище й ім'я у формі аббревіатури S. J., імовірно, це Stanisław Jaszowski. Так записаний у «Книзі гостей» (ANK-1).

(зокрема значної кількості євреїв), так і професій місцевих мешканців, що було доволі типовим для невеликих населених пунктів та містечок Галичини в XIX ст.

Літописне городище Плісесько. Варлаам Компанєвіч, василіанин та інтелектуал, який цікавився історією і краєзнавством, під час візиту до підгорецького монастиря ЧСВВ у 1810 р. також ініціював розкопки курганів (поховання вікінгів) на Плісеську. Зокрема, він констатує, що місцеві дотримувалися звичаю не порушувати спокій померлих, щоб їхні духи не завдавали шкоди живим. Місцевих мешканців наймали для ведення розкопок, і В. Компанєвіч зазначив, що заспокоював їх тим, що всю провину перед духами бере на себе (Kompaniewicz, 1838, s. 27). Також вказав, що в монастирському архіві ознайомлювався із книжкою з історії монастиря – Синописом. Його оригінал (у двох списках: 1699–1730 pp. і 1699–1705 pp.) зберігається у Відділі рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника (ЛННБУ-1). Також текст частково опубліковано (Скрутень, 1924, 92–103; Скрутень, 1925, 306–313; Скрутень, 1927, 580–591; Скрутень, 1928, 156–164). Книжка написана старослов'янською мовою. У ній, зокрема, згадано про розкопки курганів 1833 р. Титуса Дзяліньського (Tytus Działyński) і Леона Жевуського (Leon Rzewuski).

Дослідник не встиг зробити окремої підбірки матеріалів до історії костелу Святого Йосифа (тепер – церква Блаженного Миколая Чарнецького та новомучеників УГКЦ) (Ostrowski, 1993, s. 89–102). У теці є лише кілька побіжних згадок і вирізок із газет з ілюстраціями.

У робочих матеріалах А. Шнайдера містяться також статистичні дані – списки виборців до Галицького крайового сейму з Підгірців. Польська дослідниця Магдалена Семчишин (Magdalena Semczyszyn) детально проаналізувала ці виборчі кампанії та підготовку до них (Semczyszyn, 2013; Semczyszyn, 2014). Веслав Беньковські зазначив, що Антоні Шнайдер купував за власний кошт старі документи (Bieńkowski, 1994, s. 571), і, ймовірно, ці списки виборців придбав саме він або ж отримав їх як такі, що втратили актуальність для чиновників. У теках є списки виборців за різні роки, зокрема 1867 (ANK-3, s. 225–234, 257–268 (дві копії)), 1868–1869 (ANK-3, s. 279–295), 1870 (ANK-3, s. 141–164 (дві копії)). Цікаво, що на 1867 р. шаблон документа («шапка») записаний чи надрукований лише німецькою мовою, а за 1870 р. наявні як лише польською, так і двомовні – польською та українською (див. дод. 5). Самі списки виборців укладено німецькою чи польською мовою. Графа національності у таблиці відсутня. У двох списках виборців за червень 1870 р. у с. Підгірці зафіксовано 1 688 мешканців (загальна кількість), із яких кількість осіб із правом голосу коливалася від 273 (13 червня) до 184 (28 червня).

Ці списки цікаві з кількох причин: наведено перелік імен і прізвищ виборців (місцевих мешканців), інформацію про їхню сферу діяльності, інформацію про точне місце проживання, а саме: номер будинку, відповідно до даних Крайової табулі (Tabuła Krajowa), й інформацію про розмір річного податку. У списках виборців домінують селяни, які займаються землеробством. Розпочинають перелік духовні особи – священники (Станіслав Завістовські (х. [ksiądz] Stanisław Zawistowski) (римо-католицька плебанія), Юзеф Савчиньські (х. [ksiądz] Józef Sawczyński) (греко-католицька плебанія), Пйотр Корчиньські (х. [ksiądz] Piotr Korczyński) (греко-католицька плебанія)). Також у списках є представники інших професій: пропінатор Мозес Ягульнітцер (Mozes Jagulnitzer), торгівець Сегая Шапіра (Schaja Szapira), різники (Мортко

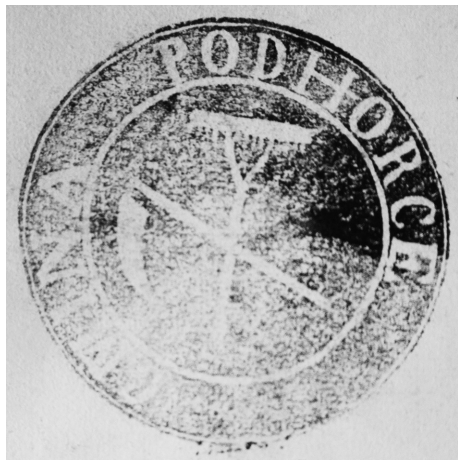
Шапіра (Mortko Szapira), Міхал Горвін (Michał Gorwin)), вчитель Грегор Врецісна (Gregor Wrecisna), писар гміни Францішек Малайкевіч (Franciszek Malajkiewicz), поштмейстер Александр Ястжембовскі (p. Alexander Jastrzębowski), мельники (Федько Коза (Fedko Koza), Даніель Галькевіч (Daniel Halkiewicz), Мірон Левков (Miron Lewkow), Адам Волошин (Adam Woloshyn), Ян Шлахетка (Jan Szlachetka), Василь Смолінскі (Wasył Smolinski)), ковалі (Каєтан Сташкевіч (Kajetan Staszkievicz), Тадеуш Брояновскі (Tadeusz Brojanowski)), швець (Ян Бобовскі (Jan [Bobowski])).

Серед газетних вирізок є статті з інформацією про знахідки корисних копалин, зокрема покладів брунатного (бурого) кам'яного вугілля в околицях Підгорець (ANK-3, s. 244–245). Поклади фактично були між селами Підгірці та Ясенів. Дослідник Євген Іванов назвав чотири розвідані буровугільні родовища на Львівщині на сьогодні: Рава-Руське, Нестерівське (Жовківське), Золочівське і Ясенівське. Він відзначив: «Поклади бурого вугілля зазвичай бувають лінзовидної форми і невеликих розмірів. Площі окремих покладів у межах цих родовищ не перевищують 2,5–3,0 км², а вугільні пласти залягають на глибині від 5 до 60 м. Ці пласти здебільшого мають товщину 0,5–1,5 м й зрідка досягають двох і більше метрів» (Назарук, 2018, с. 95–96) (див. дод. 7). У «львівських теках» в околицях Ясенова А. Шнайдер згадав присілок Подлішани (Podliszany), де була копальня, у якій велися роботи в 1871 р. (ЛННБУ-2, cz. 2/9, s. 258). Наприклад, там наведена інформація про відкриття (1856) у місцевості покладів кам'яного вугілля, м'ягшого і крихкішого, ніж англійське, через високий вміст сірки. Вугільні поклади залягають під шарами пісковику і глини. Саме це вугілля менше надається до використання на заводах із виплавки сталі та заліза. Також згадано, що копальня бурого вугілля п. Фелікса Лянги (Felix Langa) в Золочівському повіті від 1 січня 1870 р. перейшла у власність новоствореної спілки. На час візиту А. Шнайдера в селі діяла також цегельня на місці покладів глини поблизу Пліснеська. Він позначив її на рукописній карті місцевості.

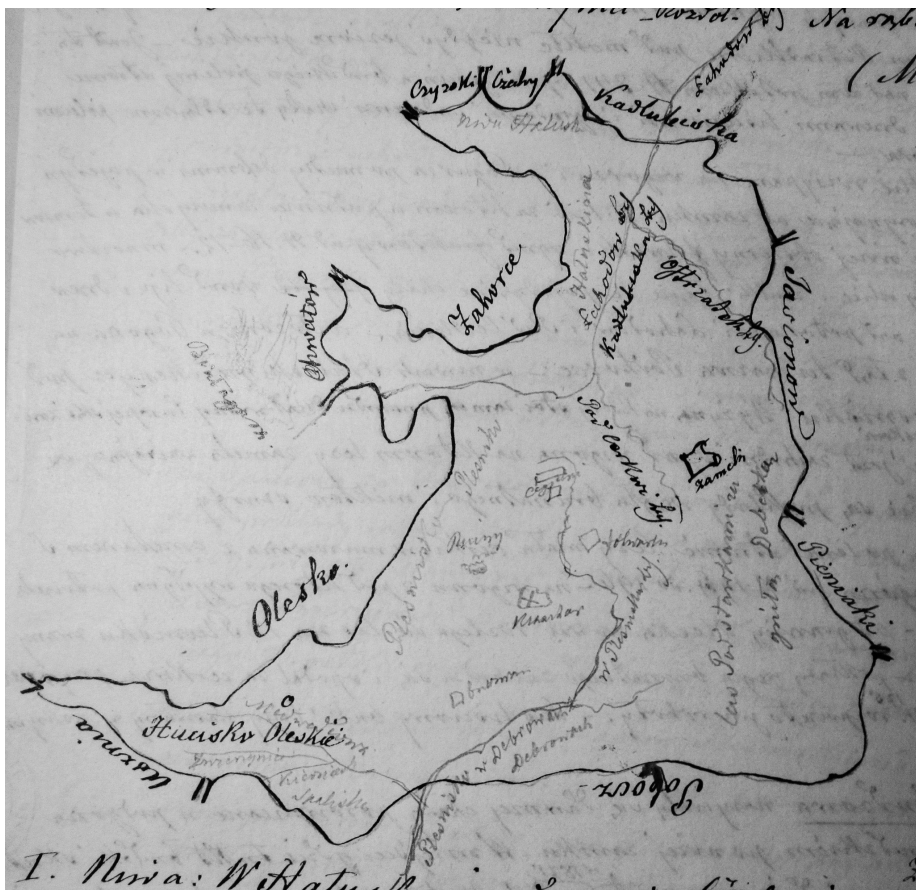
Документи кінця XVIII – початку XIX ст. становлять *miscellanea*. Серед них можна знайти низку юридичних (латиною, німецькою). Ці дуже різні документи пов'язує або місце створення (у Підгірцях), або дотичність до населеного пункта чи його мешканців, власників замку або історичних об'єктів (монастиря чи замку).

Отже, збережена «Тека Шнайдера», яка стосується с. Підгірці, вкотре підтверджує скрупульозність, працьовитість її автора, його увагу до деталей і бажання максимально охопити інформацію про досліджуваний населений пункт. Ці матеріали – цікавий приклад «творчої кухні» дослідника, а також цінне джерело для вивчення мікроісторичних сюжетів з історії села та його громади крізь призму соціокультурної історії. Також вони дають змогу заглибитися як у події локального значення (оздоблення замку, костелу, діяльність друкарні, поштових стацій, видобуток корисних копалин тощо), так і події державного значення (наприклад вибори) у розрізі одного населеного пункту. Строкатий зміст і виклад матеріалів та різний час їхнього створення дають можливість лише частково уявити або реконструювати фрагменти системи уявлень тогочасних дослідників про історію с. Підгірці та його пам'яток. Однак ця інформація цінна як для ґрунтового вивчення місцевого контексту (наприклад, списки мешканців, рід занять, місцеве виробництво, історичні пам'ятки тощо), так і для розуміння обізнаності з минулим населеного пункту та його пам'яток потенційного мандрівника-відвідувача у XIX ст.

Додатки

Додаток 1. Печатка «Gmina Podhorce», 20.02.1861 р. (ANK-3, s. 269)

Додаток 2. Карта Підгірців та околиць прорисована А. Шнайдером (чорне чорнило, олівець) (ANK-3, s. 111)

Prof. Tryw. 39
 Julian Krawiec
 dr. Paclomski
 Władysław Jakiński
 J. Bardas
 , 44
 Dossanna z Żywo
 dr. Dobryński
 Antoni Schmidt
 Józef Popowicz

157

Powiat *Podhorce*
Powiat

Gmina *Podhorce*
Громада
Liczba mieszkańców *1688*
Число жителей

Lista wyborców dla wyborów sejmowych.
Листа виборців для виборів сеймових.

Liczba porządkowa Число порядкове	Imię i nazwisko Имя и название	Główne zatrudnienie Головне zatrudnienie	Numer domu Число дома	Roczna należność podatków bezpośrednich Рочна належність податків безпосередніх		Uwaga Увага
				złr. зол.	ct. ц.	
1	<i>Kawiorowski</i>	<i>pleb. ob. Pacin'</i>	<i>126</i>			
2	<i>Joel</i>	<i>pleb. ob. g. kat'</i>	<i>241</i>			
3	<i>K. Lub. Kowalski</i>	<i>" " "</i>	<i>103</i>			
4	<i>Kawiorowski</i>	<i>ob. g. kat'</i>				
5	<i>Joel</i>	<i>propagator</i>	<i>141</i>	<i>24</i>	<i>10</i>	
6	<i>Schaefer</i>	<i>zabawki</i>	<i>134</i>	<i>15</i>	<i>00</i>	

Додаток 5. Список виборців, 1870 (ANK-3, s. 157)

~~Do przelania tych gminach mieszczon spieciem mitem~~
~~Przybytem i przybytem i toż mitem.~~

D. 19. Lipca 1828.

SZKIEŁ
Stanisław Jaszowski.

Додаток 6. Фото частини аркуша з «Книги гостей» (ANK-1, нумер. паг.)

Додаток 7. Основні родовища корисних копалин Львівської області (басейнова та гніздова форми територіального поширення) (Назарук, 2018, с. 87)

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Булик, Н. (2010). Антоні Шнайдер: штрихи до наукового портрету львівського археолога. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*, 14, 440–453.

Дашкевич, Я. (2016). Львівські «Теки» А. Шнейдера як історико-краєзнавче джерело. В Я. Дашкевич, *Постаті: нариси про діячів історії, політики, культури*. Львів: Піраміда, 273–278.

Думанська, І., Скочиляс, І. (1995). Антоні Шнайдер як дослідник Борщівщини. *Літопис Борщівщини*, 7, 82–86.

Жевуські: підгорецька хроніка. (б. р.). <https://www.rzewuski.com.ua/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0>

Жолтовський, П. (1983). *Художнє життя на Україні XVI–XVIII ст.* Київ: Наукова думка.

Ісаєвич, Я. (2001). Шнайдер Антон. В І. Підкова, Р. Шуст (ред.), *Довідник з історії України*. Київ, 1093.

Кізченко, В. І. (2003). Вахнянин Анатоль Климентійович (1841–1908). В *Енциклопедія історії України* (Т. 1: А–В). Київ: Наукова думка, 450.

ЛННБУ-1: Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника, Відділ рукописів (ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів), ф. 3 (Центральний Василіанський архів і бібліотека у Львові), од. зб. 76, 427.

ЛННБУ-2: ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів, ф. 144 (А. Шнайдер (1773–1877)), 2200 арк. Оцифровані матеріали з фонду доступні на сайті Національного інституту імені Оссолінських (Zakład Narodowy im. Ossolińskich): https://dbs.ossolineum.pl/kzc/view_fond.php

Максименко, О. (уклад.). (2022). *Ансамбль Підгорецького замку: бібліографічний покажчик*. Львів. https://lvivgallery.org.ua/sites/default/files/catalogs/pokazhchyk_ansambl_pidgoreckiego_zamku.pdf

Назарук, М. М. (ред.). (2018). *Львівська область: природні умови та ресурси*. Львів: Видавництво Старого Лева.

Папа, І. (2019). Сангушки в історії Підгорецького замку (1865–1939): джерела до вивчення (за краківськими і тарновськими архівними матеріалами). *Наукові записки НаУКМА. Історичні науки*, 2, 94–105. <https://doi.org/10.18523/2617-3417.2019.2.94-105>

Папа, І. (2022). Колекція вин у Підгорецькому замку: сорти та обіг (1874–1880). *Наукові записки НаУКМА. Історичні науки*, 5, 100–101. <https://doi.org/10.18523/2617-3417.2022.5.97-106>

Сабодаш, Т. (2020). *Симон Чехович (1689–1775): художник Бароко*. Львів; Дрогобич: Коло.

Скрутень, Й. о. (1924). «Синопись» Пліснесько-Підгорецького монастиря. *Записки Чина Св. Василя Великого*, 1/1. Жовква, 92–103.

Скрутень, Й. о. (1925). «Синопись» Пліснесько-Підгорецького монастиря. *Записки Чина Св. Василя Великого*, 1/2–3. Жовква, 306–313.

Скрутень, Й. о. (1927). «Синопись» Пліснесько-Підгорецького монастиря. *Записки Чина Св. Василя Великого*, 1/4. Жовква, 580–591.

Скрутень, Й. о. (1928). «Синопись» Пліснесько-Підгорецького монастиря. *Записки Чина Св. Василя Великого*, 3/1–2. Жовква, 156–164.

Трач, В. (2019). «Живемо під знаком гігієни»: професійні з'їзди другої половини XIX – початку XX ст. та розвиток гігієнічного руху в Галичині. *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*, 28/2, 21–41. <https://doi.org/10.15421/271912>

Чорновол, І. (2004, 23 січня). Антоній Шнайдер – фундатор галицького краєзнавства. *Львівська газета*, 12(336), 7.

ANK-1: Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), zesp. 637 (Archiwum Sanguszków), Podh. II. 76. Księga zwiedzających zamek podhorecki (1826–1834). Siemionów, A. (1981). Antoni Schneider i Bogusław Styczyński, dwaj wybitni krajoznawcy XIX wieku. *Ziemia*, 234–244.

ANK-2: ANK, zesp. 637 (Archiwum Sanguszków), Podh. II 189. Księga autografów zwiedzających zamek w Podhorcach (1835–1898).

ANK-3: ANK, zesp. 684 (Teki Antoniego Schneidra), TSchn. 1236 (Podhorce), 408 s.

Bandtkie, J. S. (1826). *Historia drukarni w Królestwie Polskim i Wielkim Xięstwie Litewskim jako i w krajach zagranicznych, w których polskie dzieła wychodziły*, 2. Kraków: w Drukarni Józefa Mateckiego. https://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/5221/edition/14458?format_id=1

Betlej, A. (2018). Regulacje życia dworskiego na zamku w Podhorcach w XVIII wieku. W M. Klus (ed.), *Za wytworną fasadą: kulisy funkcjonowania rezydencji arystokratycznych: materiały z konferencji naukowej z okazji 70-lecia Muzeum Zamkowego w Pszczynie (Pszczyna, 12–13 maja 2016 r.)*. Pszczyna: Muzeum Zamkowe, 91–101. https://archiv.ub.uni-heidelberg.de/artdok/7432/1/Betlej_Regulacje_zycia_dworskiego_na_zamku_w_Podhorcach_2018.pdf

Biedrzycka, A. (2000). *Bibliografia pomników kultury dawnych kresów południowo-wschodnich Rzeczypospolitej*. Kraków: Towarzystwo Naukowe «Societas Vistulana».

Bieńkowski, W. (1987). Dzieło Antoniego Schneidra i jego wartość dla badań nad historią książki. *Roczniki Biblioteczne*, 31/1, 191–200.

Bieńkowski, W. (1994). Schneider Antonii Julian (1825–1880). W *Polski Słownik Biograficzny*, 35/4 (Z. 147: Schilling Jan – Schroeder Elias). Warszawa, 571–573.

Carmen nuptiale Illustrissimis Excellentissimisque sponsis Ioanni Chodkiewicz Senatorio Samogitiae Praefecto etc. et Ludovicae Rzewuska, lectissimae Palatini Cracoviensis Campestris copiarum Regni Ductoris Filiae, sub auspiciatissimas Eorum nuptias dedicatum. Podhoreci A. D. M. DCC LX. VI. 4 k. 9. <https://polona.pl/item-view/8fde7fda-3403-422d-91a0-d485dfcd14d7?page=1>

Charewiczowa, Ł. (1938a). *Historiografia i miłośnictwo Lwowa*. Lwów. <https://sbc.org.pl/Content/214766/ii326362-0000-00-0001.pdf>

Charewiczowa, Ł. (1938b). Niedoceniony krajoznawca lwowski Antoni Schneider. *Przegląd krajoznawczy*, 4, 73–76.

Dziki, S. (2009). «Encyklopedia do krajoznawstwa Galicji...» – opus vitae Antoniego Schneidra. *Małopolska. Regiony – regionalizmy – małe ojczyzny*, 11, 91–105. https://www.malopolska.org/images/pliki/roczniki/rm_11_2009/rm_11_2009_091-105.pdf

Galicia and Bucovina (1861–1864) – Second military survey of the Habsburg Empire. <https://maps.arcanum.com/en/map/secondsurvey-galicia/?layers=11&box=2767670.4959483244%2C6431881.521927034%2C2793487.102251643%2C6440729.107951042>

Kompaniewicz, B. (1838). Wiadomość o Podhorcach i klasztorze Bazylianskim. *Lwowianin czyli Zbiór Potrzebnych i Użytecznych Wiadomości*, 3=7, 27–29. <https://polona.pl/item-view/00dc6968-a5a7-4ee5-b686-8694cd49062a?page=2>

Konopczyński, W. (1989). Chodkiewicz Jan Mikołaj (1738–1781). W W. Konopczyński (red.), *Polski Słownik Biograficzny* (T. 3: Brożek Jan – Chwalczewski Franciszek). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 368–369.

Kunasiewicz, S. (1871). [Rec. na]: Encyklopedia do krajoznawstwa Galicyi pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym, orograficznym, hydrograficznym, geognostycznym, etnograficznym, handlowym, przemysłowym, sfragistycznym etc. etc. Zebrał i wydał Antoni Schneider. Zeszyt I, II, III, IV, V. Lwów, 1868, 1869, 1870 i 1871. *Rocznik dla archeologów, numizmatyków i bibliografów polskich*, 381–454. <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/948413>

Lu. Dz. (1887). Podhorce. W B. Chlebowski, F. Sulimierski, W. Walewski (red.), *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (T. 8: Perepiatycha–Pożajście). Warszawa, 392–398.

Milewski, K. (1848). Helena, córka Wszewołoda III księcia kijowskiego. W K. Milewski, *Pamiętki historyczne krajowe*. Warszawa: nakład i druk S. Olgebranda Księgarza i Typografa, 171–175. <https://polona.pl/preview/e99489ed-9e9e-4c87-9586-afb0bee005da>

Ostrowski, J. K. (1993). Kościół parafialny p.w. Św. Józefa w Podhorcach. W M. Zgliński (red. nauk.), *Kościół i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego. Praca zbiorowa, I*. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury, 89–102.

Ostrowski, J. K. (2001). Krzysztof Radziłowski malarz kamieniecki. W Juliusz A. Chrościcki (red.), *Arx felicitatis. Księga ku czci Profesora Andrzeja Rottermunda w sześćdziesiątą rocznicę urodzin od przyjaciół, kolegów i współpracowników*, Warszawa, 283–287. https://archiv.ub.uni-heidelberg.de/artdok/8409/1/Ostrowski_Krzysztof_Radzilowski_2001.pdf

Ostrowski, J. K., Petrus, J. T. (oprac.), Kozyr, O., Sabodasz, T., Sołtys, A. Z. (współpr.). (2001). *Podhorce: dzieje wnętrz pałacowych i galerii obrazów*. Kraków: Zamek Królewski na Wawelu.

Pamiętnik Drugiego Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie (19–24 Lipca 1875 r.) (1876). Lwów. <https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/276143/PDF/NDIGDRUK010485.pdf>

Papa, I. (2020). «Kronika Podhorecka» jako źródło do badań nad dziejami zamku w Podhorcach w drugiej połowie XIX wieku na początku XX wieku». *Krakowskie Pismo Kresowe*, 151–186. <https://doi.org/10.12797/KPK.12.2020.12.07>

Podgórski, W. (1875). Antonie Szejder autor «Encyklopedii do krajoznawstwa Galicyi». *Kłosy*, 504/20. Warszawa, 115–118.

Przyłęcki, S. (1841). Opisanie pałacu w Podhorcach. *Dniestrzanka: zbiór artykułów wierszem i prozą ku zabawie i nauce*, 9–33. <https://polona.pl/item-view/f80c1de7-a34b-4b3e-b231-9febcl1a21976?page=10>

Puchała, L. (2008). Kiedyś niepotrzebne szpargały, – dziś ważne źródła historyczne: o znaczeniu kolekcji «Tek Schneidra» dla badań nad dziedzictwem kulturowym Galicji. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника: збірник наукових праць*, 1(16). Львів, 479–484.

Rastawiecki, E. (1850). *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, 1. <https://polona.pl/preview/6d6f0f60-ac81-4bc7-b7d7-5c5ae1563128>

Rastawiecki, E. (1851). *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, 2. Warszawa: nakładem autora.

Rysunki Jana Matejki. (1872). *Kłosa*, 15/383, 292–293. <https://bcul.lib.uni.lodz.pl/dlibra/publication/74330/edition/66206/content>

Schneider, A. (1871). *Encyklopedia do krajoznawstwa Galicji pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym...*, 1. Lwów: Drukarnia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

Schneider, A. (1874). *Encyklopedia do krajoznawstwa Galicji pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym...*, 2. Lwów: J. Dobrzański i K. Groman.

Semczyszyn, M. (2013). Polsko-ukraińska rywalizacja wyborcza podczas wyborów do Sejmu Krajowego w Galicji Wschodniej w latach 1867–1901. *Litopys. Studia i materiały Ukraińskiego Towarzystwa Historycznego w Polsce*, 3, 5–21.

Semczyszyn, M. (2014). *Galicyjskie wybory. Działalność Centralnego Komitetu Wyborczego dla Galicji Wschodniej w latach 1867–1906*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.

Wolff, L. (2012). *The Idea of Galicia History and Fantasy in Habsburg Political Culture*. Stanford: Stanford University Press.

Zielińska, Z. (1992). Rzewuski Wacław (dalsze imiona: Piotr, Rafał, Onufry, Ignacy i z bierzmowania Józef) h. Krzywda (1706–1779). W H. Markiewicz (red.). *Polski Słownik Biograficzny*, 34/2/141. Wrocław; Warszawa; Kraków: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 169–180.

REFERENCES

Bulyk, N. (2010). Antoni Shnaider: shtrykhy do naukovoho portretu Ivivskoho arkeoloha. *Materialy i doslidzhennia z arkeolohii Prykarpattia i Volyni*, 14, 440–453 (in Ukrainian).

Dashkevych, Ya. (2016). Lvivski «Teky» A. Shneidera yak istoryko-kraieznavche dzherelo. In Ya. Dashkevych, *Postati: narysy pro diiachiv istorii, polityky, kultury*. Lviv: Piramida, 273–278 (in Ukrainian).

Dumanska, I., & Skochylas, I. (1995). Antoni Shnaider yak doslidnyk Borshchivshchyny. *Litopys Borshchivshchyny*, 7, 82–86 (in Ukrainian).

Zhevuski: pidhoretska khronika. (n. d.). <https://www.rzewuski.com.ua/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0>

Zholtovskiy, P. (1983). *Khudozhnie zhyttia na Ukraini XVI–XVIII st.* Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).

Isaievych, Ya. (2001). Shnaider Anton. In I. Pidkova, & R. Shust (Eds.), *Dovidnyk z istorii Ukrainy*. Kyiv, 1093 (in Ukrainian).

Kizchenko, V. I. (2003). Vakhnianyn Anatol Klymentiiiovych (1841–1908). In *Entsyklopediia istorii Ukrainy* (T. 1: A–V). Kyiv: Naukova dumka, 450 (in Ukrainian).

Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V. Stefanyka, Viddil rukopysiv (LNNBU im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv), f. 3 (Tsentralnyi Vasylianskyi arkhiv i biblioteka u Lvovi), od. zb. 76, 427 (in Polish).

LNNBU im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv, f. 144 (A. Shnaider (1773–1877)), 2200 ark. Otsyfyrovani materialy z fondu dostupni na сайті Natsionalnoho instytutu imeni Ossolinskykh (Zakład Narodowy im. Ossolińskich): https://dbs.ossolineum.pl/kzc/view_fond.php (in Ukrainian).

Maksymenko, O. (Comps.). (2022). *Ansaml Pidhoretskoho zamku: bibliohrafichnyi pokazhchyk*. Lviv. https://lvivgallery.org.ua/sites/default/files/catalogs/pokazhchyk_ansaml_pidgoreckogo_zamku.pdf (in Ukrainian).

Nazaruk, M. M. (Ed.). (2018). *Lvivska oblast: pryrodni umovy ta resursy*. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva (in Ukrainian).

Papa, I. (2019). Sangushky v istorii Pidhoretskoho zamku (1865–1939): dzherela do vyvchennia (za krakivskymy i tarnovskymy arkhivnymy materialamy). *Naukovi zapysky NaUKMA. Istorychni nauky*, 2, 94–105. <https://doi.org/10.18523/2617-3417.2019.2.94-105> (in Ukrainian).

Papa, I. (2022). Kolektsiia vyn u Pidhoretskomu zamku: sorty ta obih (1874–1880). *Naukovi zapysky NaUKMA. Istorychni nauky*, 5, 100–101. <https://doi.org/10.18523/2617-3417.2022.5.97-106> (in Ukrainian).

Sabodash, T. (2020). *Symon Chekhovych, (1689–1775): khudozhnyk Baroko*. Lviv; Drohobych: Kolo (in Ukrainian).

Skruten, Y. o. (1924). «Synopsysъ» Plisnesko-Pidhoretskoho monastyria. *Zapysky Chyna Sv. Vasyliia Velykoho*, 1/1. Zhovkva, 92–103 (in Ukrainian).

Skruten, Y. o. (1925). «Synopsysъ» Plisnesko-Pidhoretskoho monastyria. *Zapysky Chyna Sv. Vasyliia Velykoho*, 1/2–3. Zhovkva, 306–313 (in Ukrainian).

Skruten, Y. o. (1927). «Synopsysъ» Plisnesko-Pidhoretskoho monastyria. *Zapysky Chyna Sv. Vasyliia Velykoho*, 1/4. Zhovkva, 580–591 (in Ukrainian).

Skruten, Y. o. (1928). «Synopsysъ» Plisnesko-Pidhoretskoho monastyria. *Zapysky Chyna Sv. Vasyliia Velykoho*, 3/1–2. Zhovkva, 156–164 (in Ukrainian).

Trach, V. (2019). «Zhyvemo pid znakom hihieny»: profesiini zizdy druhoi polovyny XIX – pochatku XX st. ta rozvytok hihienichnoho rukhu v Halychyni. *Doslidzhennia z istorii i filosofii nauky i tekhniky*, 28/2, 21–41. <https://doi.org/10.15421/271912> (in Ukrainian).

Chornovol, I. (2004, Sichen 23). Antonii Shnaider – fundator halytskoho kraieznavstva. *Lvivska hazeta*, 12(336), 7 (in Ukrainian).

Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), zesp. 637 (Archiwum Sanguszków), Podh. II. 76. Księga zwiedzających zamek podhorecki (1826–1834). Siemionów, A. (1981). Antoni Schneider i Bogusław Styczyński, dwaj wybitni krajoznawcy XIX wieku. *Ziemia*, 234–244 (in Polish).

ANK, zesp. 637 (Archiwum Sanguszków), Podh. II 189. Księga autografów zwiedzających zamek w Podhorcach (1835–1898) (in Polish).

ANK, zesp. 684 (Teki Antoniego Schneidra), TSchn. 1236 (Podhorce), 408 s. (in Polish).

Bandtkie, J. S. (1826). *Historia drukarni w Królestwie Polskim i Wielkiem Xięstwie Litewskiem jako i w krajach zagranicznych, w których polskie dzieła wychodziły*, 2. Kraków: w Drukarni Józefa Mateckiego. https://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/5221/edition/14458?format_id=1 (in Polish).

Betlej, A. (2018). Regulacje życia dworskiego na zamku w Podhorcach w XVIII wieku. W M. Klus (ed.), *Za wytworną fasadą: kulisy funkcjonowania rezydencji arystokratycznych*:

materiały z konferencji naukowej z okazji 70-lecia Muzeum Zamkowego w Pszczynie (Pszczyna, 12–13 maja 2016 r.). Pszczyna: Muzeum Zamkowe, 91–101. https://archiv.ub.uni-heidelberg.de/artdok/7432/1/Betlej_Regulacje_zycia_dworskiego_na_zamku_w_Podhorcach_2018.pdf (in Polish).

Biedrzycka, A. (2000). *Bibliografia pomników kultury dawnych kresów południowo-wschodnich Rzeczypospolitej*. Kraków: Towarzystwo Naukowe «Societas Vistulana» (in Polish).

Bieńkowski, W. (1987). Dzieło Antoniego Schneidra i jego wartość dla badań nad historią książki. *Roczniki Biblioteczne*, 31/1, 191–200 (in Polish).

Bieńkowski, W. (1994). Schneider Antonii Julian (1825–1880). W *Polski Słownik Biograficzny*, 35/4 (Z. 147: Schilling Jan – Schroeder Elias). Warszawa, 571–573 (in Polish).

Carmen nuptiale Illustrissimis Excellentissimisque sponsis Ioanni Chodkiewicz Senatorio Samogitiae Praefecto etc. et Ludovicae Rzewuska, lectissimae Palatini Cracoviensis Campestris copiarum Regni Ductoris Filiae, sub auspiciatissimas Eorum nuptias dedicatum. Podhoreci A. D. M. DCC LX. VI. 4 k. 9. <https://polona.pl/item-view/8fde7fda-3403-422d-91a0-d485dfcd14d7?page=1> (in Polish).

Charewiczowa, Ł. (1938a). *Historiografia i miłośnictwo Lwowa*. Lwów. <https://sbc.org.pl/Content/214766/ii326362-0000-00-0001.pdf> (in Polish).

Charewiczowa, Ł. (1938b). Niedoceniony krajoznawca lwowski Antoni Schnejder. *Przegląd krajoznawczy*, 4, 73–76 (in Polish).

Dziki, S. (2009). «Encyklopedia do krajoznawstwa Galicji...» – opus vitae Antoniego Schneidera. *Małopolska. Regiony – regionalizmy – małe ojczyzny*, 11, 91–105 https://www.malopolska.org/images/pliki/roczniki/rm_11_2009/rm_11_2009_091-105.pdf (in Polish).

Galicia and Bucovina (1861–1864) – Second military survey of the Habsburg Empire. <https://maps.arcanum.com/en/map/secondsurvey-galicia/?layers=11&bbox=2767670.4959483244%2C6431881.521927034%2C2793487.102251643%2C6440729.107951042> (in Polish).

Kompaniewicz, B. (1838). Wiadomość o Podhorcach i klasztorze Bazylianskim. *Lwowianin czyli Zbiór Potrzebnych i Użytecznych Wiadomości*, 3=7, 27–29. <https://polona.pl/item-view/00dc6968-a5a7-4ee5-b686-8694cd49062a?page=2> (in Polish).

Konopczyński, W. (1989). Chodkiewicz Jan Mikołaj (1738–1781). W W. Konopczyński (red.), *Polski Słownik Biograficzny* (T. 3: Brożek Jan – Chwalczewski Franciszek). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 368–369 (in Polish).

Kunasiewicz, S. (1871). [Rec. na]: Encyklopedia do krajoznawstwa Galicji pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym, orograficznym, hydrograficznym, geognostycznym, etnograficznym, handlowym, przemysłowym, sfragistycznym etc. etc. Zebrał i wydał Antoni Schneider. Zeszyt I, II, III, IV, V. Lwów, 1868, 1869, 1870 i 1871. *Rocznik dla archeologów, numizmatyków i bibliografów polskich*, 381–454. <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/948413> (in Polish).

Lu. Dz. (1887). Podhorce. W B. Chlebowski, F. Sulimierski, W. Walewski (red.), *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (T. 8: Perepiatycha–Pożajście). Warszawa, 392–398 (in Polish).

Milewski, K. (1848). Helena, córka Wszewołoda III księcia kijowskiego. W K. Milewski, *Pamiętki historyczne krajowe*. Warszawa: nakład i druk S. Olgebranda Księgarza i Typografa, 171–175. <https://polona.pl/preview/e99489ed-9e9e-4c87-9586-afb0bee005da> (in Polish).

Ostrowski, J. K. (1993). Kościół parafialny p.w. Św. Józefa w Podhorcach. W M. Zgliński (red. nauk.), *Kościół i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego. Praca zbiorowa, 1*. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury, 89–102 (in Polish).

Ostrowski, J. K. (2001). Krzysztof Radziłowski malarz kamieniecki. W Juliusz A. Chrościcki (red.), *Arx felicitatis. Księga ku czci Profesora Andrzeja Rottermunda w sześćdziesiątą rocznicę urodzin od przyjaciół, kolegów i współpracowników*, Warszawa, 283–287. https://archiv.ub.uni-heidelberg.de/artdok/8409/1/Ostrowski_Krzysztof_Radzilowski_2001.pdf (in Polish).

Ostrowski, J. K., Petrus, J. T. (oprac.), Kozyr, O., Sabodasz, T., Sołtys, A. Z. (współpr.). (2001). *Podhorce: dzieje wnętrz pałacowych i galerii obrazów*. Kraków: Zamek Królewski na Wawelu (in Polish).

Pamiętnik Drugiego Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie (19–24 Lipca 1875 r.) (1876). Lwów. <https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/276143/PDF/NDIGDRUK010485.pdf> (in Polish).

Papa, I. (2020). «Kronika Podhorecka» jako źródło do badań nad dziejami zamku w Podhorcach w drugiej połowie XIX wieku na początku XX wieku». *Krakowskie Pismo Kresowe*, 151–186. <https://doi.org/10.12797/KPK.12.2020.12.07> (in Polish).

Podgórski, W. (1875). Antoni Szejder autor «Encyklopedii do krajoznawstwa Galicji». *Kłosy*, 504/20. Warszawa, 115–118 (in Polish).

Przyłęcki, S. (1841). Opisanie pałacu w Podhorcach. *Dniestrzanka: zbiór artykułów wierszem i prozą ku zabawie i nauce*, 9–33. <https://polona.pl/item-view/f80c1de7-a34b-4b3e-b231-9feb1a21976?page=10> (in Polish).

Puchała, L. (2008). Kiedyś niepotrzebne szpargały, – dziś ważne źródła historyczne: o znaczeniu kolekcji «Tek Schneidra» dla badań nad dziedzictwem kulturowym Galicji. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteki im. V. Stefanyka: zbirnyk naukovykh prats*, 1(16). Lviv, 479–484 (in Polish).

Rastawiecki, E. (1850). *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających, 1*. <https://polona.pl/preview/6d6f0f60-ac81-4bc7-b7d7-5c5ae1563128> (in Polish).

Rastawiecki, E. (1851). *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających, 2*. Warszawa: nakładem autora (in Polish).

Rysunki Jana Matejki. (1872). *Kłosy*, 15/383, 292–293. <https://bcu.lib.uni.lodz.pl/dlibra/publication/74330/edition/66206/content> (in Polish).

Schneider, A. (1871). *Encyklopedia do krajoznawstwa Galicji pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym...*, 1. Lwów: Drukarnia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (in Polish).

Schneider, A. (1874). *Encyklopedia do krajoznawstwa Galicji pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym...*, 2. Lwów: J. Dobrzański i K. Groman (in Polish).

Semczyszyn, M. (2013). Polsko-ukraińska rywalizacja wyborcza podczas wyborów do Sejmu Krajowego w Galicji Wschodniej w latach 1867–1901. *Litopys. Studia i materiały Ukraińskiego Towarzystwa Historycznego w Polsce*, 3, 5–21 (in Polish).

Semczyszyn, M. (2014). *Galiczyjskie wybory. Działalność Centralnego Komitetu Wyborczego dla Galicji Wschodniej w latach 1867–1906*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe (in Polish).

Wolff, L. (2012). *The Idea of Galicia History and Fantasy in Habsburg Political Culture*. Stanford: Stanford University Press (in Polish).

Zielińska, Z. (1992). Rzewuski Wacław (dalsze imiona: Piotr, Rafał, Onufry, Ignacy i z bierzmowania Józef) h. Krzywda (1706–1779). W H. Markiewicz (red.). *Polski Słownik Biograficzny*, 34/2/141. Wrocław; Warszawa; Kraków: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 169–180 (in Polish).

Ivanna PAPA

PhD (History)

Head Librarian

Library of the Ukrainian Catholic University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6626-4450>

e-mail: ivannapapa@ucu.edu.ua

SCHNEIDER'S FILES AS A SOURCE FOR THE HISTORY OF THE VILLAGE OF PIDHIRTSI IN THE LVIV REGION (1790^s – 1870^s)

This article examines one of Schneider's files dedicated to the village of Pidhirtsi (located now Zolochiv district, Lviv region). The materials collected in this separate «Folder» are pretty diverse and correspond to the idea of Antoni Schneider (1825–1880) – to use them to create an encyclopedic article on the history of the settlement. This article was part of the researcher's ambitious plan to publish a multi-volume «Encyclopedia of Galicia», describing every settlement, even the smallest ones.

The materials in the folder include original documents from the 1790^s to the 1870^s (in Polish, German, and Latin), lists of rural residents and, accordingly, voters to the Galician Regional Sejm for 1867–1870, handwritten notes and a hand-drawn map of the area, as well as newspaper clippings, individual pages from books with publications about Pidhirtsi (Pidhirtsi Castle, Pidhirtsi Monastery, Plisnesko, etc.). The researcher's bibliographic notes accompany all these materials on publications, where you can find more information on a specific topic.

Quite interesting are fragments of estimates of the Pidhirtsi Monastery for 1823–1824, which, in addition to financial information, contain references to residents, as well as residents of the city of Zolochiv (in particular, Jews), where goods were purchased. The researcher also paid much attention to information about the natural resources of the settlement (forests, reservoirs and springs, deposits of minerals (brown coal) and rocks (clay)). He also drew attention to various interesting facts about local life, particularly the existence of a post office in the first third of the 19th century and a printing house at the castle in the late 18th and early 19th centuries.

This miscellany of materials from the «Teki» does not provide a comprehensive picture of everyday life in the period under study in the context of a single village. However, it does highlight events that would have gone unnoticed without Schneider's meticulousness.

Key words: Antoni Schneider, «Teki Schneidera», Pidhirtsi, Galicia, Pidhirtsi Castle, Plisnesko, Pidhirtsi Monastery, Basilians.

Стаття: надійшла до редакції 22.08.2025

прийнята до друку 15.09.2025